

פנינה לשבת

פסח תשע"ח

בפנימיות הפרשה
(הרב אברהם מרדכי גוטליב שליט"א)

פנימיות חג הפסח

נדבר היום על עניני פסח לפי סדר ההגדה של פסח. קודם כל, העניין הראשון שאנחנו רואים הוא עניין ביעור חמץ. כולם עובדים ומנקים במטרה לבער את החמץ. נשאלת השאלה - מה השורש של העניין הזה?

ידוע בספרי חסידות שהחמץ נקרא היצר הרע, לכן המשנה הראשונה במסכת פסחים אומרת: "אור לארבעה עשר בודקים את החמץ לאור הנר", כתוב בספרי חסידות על הפסוק: "כי נר מצוה ותורה אור" - שהאדם לא יכול לגלות בתוך עצמו שום דבר שלילי אם לא המאור שבתורה. לכן כתוב שאור לארבעה עשר בודקים את החמץ, שדווקא כאשר יש את אור התורה, האדם יכול לראות שיש בתוך עצמו רע. והשיעור שהאדם רואה בתוך עצמו רע, זה כבר תלוי בהליכה של האדם בדרך התורה והמצוות.

אנשים שהולכים בדרך להגיע לדביקות בהשם, הדבר החוצץ ביניהם לבין הדביקות בהשם הוא הישות של האדם. ז"א, שכל זמן שלאדם יש ישות והוא דואג לעצמו והוא חושב על עצמו הוא לא יכול להתחבר עם הבורא. לכן, החמץ - אסור אפילו במשהו! איך האדם יכול להגיע לדרגה כזאת?

אנחנו מדברים מהצד הפנימי. הצד החיצוני הוא מספיק מפורסם.

לכן, כשהאדם נכנס בעבודת השם, הקריטריון שלו הוא - האם עבודתי היא לטובת השם או עבודתי היא לטובת עצמי? האם אני מתנהג ומתפקד באמת בחיי היום יום שלי כאדם שמאמין ש"מלא כל הארץ כבודו" ואני עומד בפני מלך גדול, או שלפעמים אני נזכר שיש בורא בעולם, וגם אז, כשאני נזכר, אני מתקשה לתפקד כמו שצריך? אם האדם הולך בדרך הזאת בכדי להגיע לדביקות השם, והוא מחפש בתורה ובמצוות סיוע לדבר, הסיוע הראשוני הוא קודם כל העניין של הכרת הרע. ככל שהאדם משקיע יותר באהבת הזולת ובניסיון לקבל עול מלכות שמיים, המאור שבתורה ובמצוות מראה לאדם, קודם כל, את המצב האמיתי שלו, עד כמה שהוא רחוק מקדושה ועד כמה שהוא רחוק מפסים של יהדות על דרך האמת. בזה אנחנו מסבירים מה הפירוש שדווקא אור לארבעה עשר בודקים את החמץ לאור הנר.

השאלה היא - איך הדברים הללו שאני מדבר עליהם מתקשרים למעשה? כלומר, אם שואלים אותי - מה אנחנו עושים עכשיו בשבועיים האלה שלפני הפסח? התשובה היא - אנחנו עובדים באמת לנקות את החמץ. אבל, כשעובדים לנקות את החמץ, אזי טוב מאד שהמחשבה תהיה מקושרת לדברים שעליהם דיברתי. מדוע? כי אז הדברים הללו מקבלים את המשמעות האמיתית שלהם.

אם כן יש את הקיום המעשי - אדם עומד ומנקה את הבית, אזי הוא מקיים את הקיום המעשי. אבל הוא צריך גם להיות דבוק בשורש הרוחני, שהוא זה שהמשיך את הציווי המעשי הזה. והשורש הרוחני הוא מה שאמרנו - ביטול החמץ. ביטול החמץ צריך להיות כעפרא דארעא, כמו עפר שהוא דבר בלתי חשוב, שכולם דורכים עליו. למצב כזה צריך להגיע האדם, שהטבע הזה שלו, שהוא טבע של רצון לקבל הנאה ותענוג, זה בעצם האדם עצמו, זה יהיה מוגדר בעיניו, מורגש על ידו, בתור יצר הרע. יצר הרע, זה לא מילים, אלא האדם צריך לבוא למצב שהוא מרגיש שזה רע, מפני שזה מונע אותו מלהגיע לטוב, דהיינו להידבק בחיי החיים. זה עניין כללי - כל המצוות המעשיות, כשהאדם עושה אותם, טוב שהמחשבה שלו תהיה מקושרת בשורש הרוחני, שהוא זה שהוליד את הציווי הזה.

מחשבה פנימית

(יואל אופנהיימר)

"ובכל מקום שאתה מוצא העלמה תדע ששם הוא מקום הגילוי גם כן".

(הרב יהודה ליב אשלג – תלמוד עשר הספירות - חלק ו – הסתכלות פנימית)

השורש של המילה "עולם" הוא מלשון העלם. פירוש: התגלותו של העולם הגשמי לפנינו כרוכה במציאות של צמצומים ומחיצות המסתירים את האור הא-לוהי האין סופי. רבנו בעל הסולם נותן משל של אדם שרוצה להתבונן בשמש. אם ינסה זאת בעין בלתי מזוינת, לא רק שלא יוכל להבחין בשום פרט בשמש עצמה, אלא הוא גם עלול להינזק מהחשיפה לאורה. לכן יש צורך בשימוש ב"זכוכית מפוחמת" כלשונו, שמצד אחד מחשיכה מאוד את הראיה, אך מצד שני מאפשרת הסתכלות ישירה אל האור וגילוי פרטיה.

והנמשל: החושך והמחיצות הם אלה המאפשרים לחוש את הבורא.

המפגש הפרדוקסלי בין העלמה וגילוי מלווה אותנו בתחומים רבים. למשל, אדם שמתלבש גורם לשתי פעולות מנוגדות. מצד אחד, המלבוש מסתיר את גופו הערום של האדם מעין הזולת. אך מצד שני, הוא מאפשר לאדם לצאת החוצה ולהיחשף לחברה. בהשאלה אפשר להגיד שכל התופעות של העולם הזה הם לבושים על האור הא-לוהי המתגלה דרכם. כך גם הגוף של האדם הוא לבוש על הנשמה ומסתיר אותה, אך בד בבד הנשמה מתגלה דרך לבושי הגוף ממש, במחשבה, דיבור ומעשה.

בעבודת ה' אנחנו רואים שבלי החושך וההסתרה היו מתבטלים מיד הבחירה והאמונה. כי אם האדם היה חש את נוכחות ה' כדבר המתוק והרצוי ביותר בעולם, האם היה חושב לרגע לוותר על תענוג עילאי זה? ואם כל דרכי השגחתו יתברך היו פתוחים לפניו, האם היה זקוק לעבודת האמונה? אך יש להתבונן ולהבין שהאמונה עצמה היא פעולה נפשית של נתינה וויתור לזולת. היכולת לראות טוב מעבר לתופעות החיצוניות המבלבלות והמייאשות היא ברכה גדולה לאדם.

וגם בקניין החכמה נמצא העלם כמנוע למציאת הדעת. כי השלב הראשון של המאמץ לידיעה הוא הרגשת אי הידיעה.

ובהקשר של חג הפסח, הבא עלינו לטובה, גם כאן, מה שמאפשר את התגלותו ומעורבותו של ה' בהיסטוריה הן תחושות חוסר התקווה וההעלם שחשו בני ישראל בגלות המרה: "וַיַּעֲקוּ וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֶבְדָּה". ולאחר מכן "וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם", ואז מתגלה נוכחותו של מלך העולם לתושבי הארץ: "וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה: כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם, אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב, שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם. זֶה שְׁמִי לְעֹלָם, וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר".

אולי שפת הקודש מרמזת לנו את החיבור והקשר בין שני ההפכים הנ"ל, כי הגילוי מגיע מהגלות?

שנזכה לצאת כל אחד במהרה מהעלם לאור גדול, כן יהי רצון.

הפרי הגנוז –

עובדים קשה? נדמה לכם שאף אחד לא מבין כמה אתם טורחים?
שאין תוצאות בשטח? שהאדמה שאתם חופרים בה יבשה?
האדם לא יכול לדעת את הערך והפירות של מעשיו בעולם הזה.
כל מעשה קטן יש לו משמעות רבת היקף
והערך האמיתי שלו גנוז,
ויתגלה רק בעולם הרוחני, לעתיד לבוא.

אורית מרטין, www.oritmartin.com

פניני דיומא – חג הפסח

"הנה כנגד ארבעה בני דברה תורה..., ושאינו יודע לשאול את פתח לו".

יש לפרש את מילת לשאול מלשון: "שואלים על הגשמים", שפירושו הוא תפילה.

ו"דברה תורה" פירושו שהיא מלמדת אותנו איך להכשיר את עצמנו לזכות לאור השי"ת, שזהו כל היקר שניתן לנו, כמ"ש: "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וגו' כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראנו אליו". שעניינו הוא – שהשי"ת קרוב אלינו בזה שרוצה להשפיע לנו כל טובו יתברך, רק מה חסר? הקריאה, שהיא החיסרון, שרק במקום שיש חסרון אז יש מקום לשאלה, שהוא ענין של תפילה, שזהו הכלי לקבלת השפע. זהו פירוש: "שאינו יודע לשאול – את פתח לו", שיפתח לו מקום חסרון. (רב"ש)

בסוד הלשון (יוסף בלו)

ליל הסדר, חג הפסח וספירת העומר לאור פרשת שמני

בשבת שלאחר חג הפסח נקרא את פרשת שמני, המציינת את היום שלאחר שבעת ימים בהם משה הקים את המשכן. "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא ט, א). ביום השמיני נחנך המשכן בראש חודש ניסן, כמו שכותב בעל הטורים: "ויהי ביום השמיני קרא משה. בגי' היה ביום ראש חדש ניסן". "וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לָךְ עֵגֶל" (ויקרא ט, ב). ורש"י מציין שהסיבה היא "להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה, על מעשה העגל שעשה". גם בני אהרן נדב ואביהו ניסו לכפר על חטא העגל בדרכם, כאשר הוסיפו מדעתם והקטירו אש זרה. ואז "וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה'" (ויקרא י, ב). מצאתי כי **נדב ואביהו** גימטריא **אדון הויה**. וכלולה בהם התיבה **האובדן** לאהרון אביהם, וכמו כן רמז לכך **שה' דן** אותם במידת הרחמים, וכאב **אוהב** הוא הבין את טעמי פעולת בני אהרון. רבי נתן תלמידו של רבי נחמן מברסלב מסביר את טעמי האחים: כי מאחר שהערב רב קלקלו כל כך ו-"שעתה נהוקם המשכן ויודעה השכינה לישראל ונעשה תקון נפלא בכל העולמות מה שלא היתה כזאת מימות עולם... על-כן סברו שעתה העת לבער ולכלות הסטרא אחרא לגמרי עד שלא יהיה כח עוד לאנשי רשע, שהם בחינת ערב רב, לקלקל עוד, על-כן הקריבו אש עם קטורת שלא בזמנה וכוונתם בודאי היתה לטובה, שרצו לעורר על-ידי-זה אש המשפט הנ"ל בקדשה יתרה, באפן שהרשעה בלה כעשן תכלה... על-כן זכו ש'על-ידי מיתתם תקנו הרבה, כי נתקדש המשכן על ידם" (לקוטי הלכות תערובות ה, אות ז). יש ללמוד מהנ"ל עד כמה חשובה כוונה טובה לכל מעשה גם אם המעשה פחות מדויק ונכון.

בשבת זו מזכה לחגוג את ליל הסדר הפותח את חג "**הפסח**" אותיות **פה סח**, המרמז על רצון ה' שנושחח על גאולת עם ישראל ממצרים. גם התיבות "**ליל הסדר**" מחזקות זאת שהן גימטריא "**סדר מלה**" וגם "**ה' סדר גואל יהודה**". לכן מליל הסדר לאורך ימי חג הפסח, יש לסדר הן דיבורים ומילים על גאולת עם ישראל הראשונה והן על גאולת עם ישראל השנייה שתגיע בקרוב מאוד בע"ה. ולאחר יום טוב ראשון של פסח נתחיל לספור את ימי העומר. ובסוף ספירת חמישים הימים, נגיע ליום עת מתן תורתנו ונברך שהחינו. כי זו היתה תכלית יציאת מצרים להכין **כלי**: ראשי תיבות **כהן לוי ישראל**, ואז לקבל את תורת ה' ומשה עבדו, תורה המקיפה אותנו בכל תחום בחיננו. זה נרמז בתיבה **תכלית** כי האותיות **תו** מקיפות את התיבה **כלי**, ולמעשה ניתן לכוון כי **ת** הראשונה היא התורה כי נכתבה כתו של רצף אותיות ורק על פי המסורה נחתך הרצף לתיבות פסוקים ופרשות. ו-**ת** השנייה היא התפילה כי מי שנופל על ה' בדיבורים ובקשות צעקות ותחינות אזי ה' סומך את נפילתו, זהו נס גאולת עם ישראל שהרי **נ"ס** ראשי תיבות **סומך נופלים** שדווקא בקצה היכולת לעמוד בסבל הגלות, ה' מצילנו מידם בכל דור דור.

"וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת, מִיּוֹם הַבִּיאְכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה: שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת תִּמְנִיטוּ תְהִינָה. עַד מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׂבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִישִׁים יוֹם, וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה'" (ויקרא כג, טו-טז). ה' מרמז לנו בפסוקים הנ"ל שיש ליישם את תיקון מידותינו לאט לאט, מדרגה אחר מדרגה על פי **הספירות** האלוניות. הספירות מרמזות על הנהגות הבורא ועל העבודה הפנימית המיוחדת של האיש הישראלי בכל יום ויום לתכלית הידמות למידות ה'. יש שבע ספירות והן **חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות**. וכל יום בספירת העומר הוא בעצם מדרגה של ספירה דספירה כמו חסד דחסד, גבורה דחסד וכו' עד מלכות דמלכות. כל ספירה מיוחסת לכל אחד משבעת הרועים: **חסד** לאברהם, **גבורה** ליצחק, **תפארת** ליעקב, **נצח** למשה, **הוד** לאהרון, **יסוד** ליוסף ו**מלכות** לדוד. כי אותה ספירה מלמדת על התכונות המיוחדות של כל אחד ואחד מן הרועים. ובמכפלת שבע ספירות בשבע יש סך הכל ארבעים ותשע מדרגות לתכלית הספירה של יום **החמישים**, הוא היום בו בני ישראל הם **השמחים** מבין כל העמים בהא **הידיעה**. כי ביום החמישים **ידעו** את הבורא למרגלות הר סיני שם נגלה אליהם מחדש וקבלו ממנו את עשרת הדברות. וביום החמישים "**וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה'"** (ויקרא כג, טז). ניתן לקרוא את הפסוק בצירוף כי ביום החמישים "**והתקרבתם: לה' נחמה חדשה**" יש מאין לה'. ומדוע יש מאין? כי דבר חדש לא היה קיים קודם. ה' כבר נגלה לבני ישראל לאחר נס קריעת ים סוף, אך ביום החמישים נגלה ה' אליהם בהר סיני פנים אל פנים בדיבור, מה שלא קרה מברית העולם, לכן זוהי **נחמה** חדשה יש מאין.

ספירת העומר צריכה להיות בהשתוקקות מרובה לאורך חמישים הימים, הנרמזים בכתוב "**וּסְפַרְתֶּם לָכֶם**" (ויקרא כג, טו). כי בתיבה **לכם** הצירוף **לך מ** המרמזים, על חמישים הימים של הספירה כי סכום אותיות **ל ו כ** יוצא חמישים. והאות **מ** גימטריא **גואל** וכמו כן מרמזת על ההשתוקקות, שהרי ארבעים ימים ולילות ציפו בני ישראל לשובו של הגואל משה רבינו מהר סיני. זה היה שלוש פעמים: בעת קבלת הלוחות הראשונים, בעת שהתחנן משה לה' שישלח לבני ישראל על חטא העגל ובעת קבלת הלוחות השניים. אז בע"ה שנזכה לתקן את עצמנו מדרגה אחר מדרגה, ספירה דספירה עד עת יום מתן התורה כמו בצורה של השתוקקות **כמטמונים** הן אותיות **מט** ימים **מונים** ככתוב: "**אִם תִּבְקֹשְׁנָה כִּסְסֶף וְכַמְטָמִינִים תִּחְפָּשְׁנָה אֲזַי תִּבְיִן יִרְאֵת ה' וְדַעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא**" (משלי ב, ד-ה) אכ"ר.

נשמח לקבל תגובות, הארות, משוברים ופנינים שלכם ונפרסם מבוחר שלהם.

נפשו אותנו באתר www.orpnimi.org.il [אור פנימי](http://www.orpnimi.org.il) yifat@orpnimi.org.il